

Мар'яна Солюк

аспірант кафедри німецької філології,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
<https://orcid.org/0000-0002-5615-2308>
mariana.soliuk@pnu.edu.ua

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ НЕОЗНАЧЕНОСТІ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ СЕРГІЯ ЖАДАНА «ДЕПЕШМОД»

Анотація: У пропонованому дослідженні порушено актуальну перекладознавчу проблему – відтворення категорії означеності / неозначеності, яка є функціонально-семантичною, поняттєвою в українській мові, та граматичною в німецькій. Саме тому по різному виражена в обох мовах. У статті проаналізовано наукові розвідки провідних зарубіжних та вітчизняних лінгвістів, які з різних точок зору підходили до вивчення проблематики пов'язаної з вищевказаною категорією, а також досліджували дану тему на матеріалі різних мов. Метою статті є визначення способів передачі мовних засобів експлікації неозначеності з мови оригіналу на цільову мову. Об'єктом наукової розвідки виступає неозначеність, яка вказує на те, що ім'я позначуваного ним предмета належить до класу подібних йому феноменів. Визначено, що неозначеність є позначенням чогось нового, в українській мові здебільшого виражається за допомогою неозначених займенників, які вказують на неозначену особу, предмет, якість, кількість і т.д., і саме вони є головним засобом референції. На думку науковців, неозначеність в українській мові є завжди маркованою. Предметом дослідження виступають імпліцитні засоби вираження неозначеності в мові оригіналу та експліцитні в німецькомовному перекладі твору (на матеріалі роману С. Жадана «Депешмод»). За допомогою зіставного й описового мето-

дів лінгвістичного дослідження розглянуті різні способи передачі засобів вираження неозначеності при перекладі художнього тексту сучасної літератури. Встановлено та проаналізовано відтворення імпліцитних засобів вираження даної категорії в мові оригіналу (якийсь, хтось, який-небудь, деякий, один з і т.д.) за допомогою артиклів (здебільшого неозначеного – ein / eine), а також відповідниками в мові реципієнті (einer aus... / einer von..., irgendwelche, ein paar), рідше нульовим артиклем. Відтворення кількісного вираження неозначеності при перекладі не викликало жодних проблем. Проте, зафіксовано випадки, в яких неозначеність не було відтворено (якийсь – der). Одним з методів перекладу неозначеності, що ними послуговувався перекладач є перекладацькі трансформації: лексико-семантичні, такі як додавання, генералізація та лексико-граматичні. Вбачаємо перспективу дослідження даної проблематики на матеріалі перекладів текстів інших жанрів та аналізі ширшого спектру засобів, за допомогою яких може бути виражена неозначеність, категорія означеності / неозначеності, а також способів їх перекладу.

Ключові слова: категорія детермінації, означеність, неозначеність, артикль, займенник, перекладацькі трансформації, переклад

Mariana Soliuk

Postgraduate Student at the Department of German Filology,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
<https://orcid.org/0000-0002-5615-2308>
mariana.soliuk@pnu.edu.ua

TRANSLATION OF INDEFINITENESS IN INTO GERMAN TRANSLATED NOVEL OF SERHII ZHADAN “DEPECHE MODE”

Summary: This scientific research deals with a topical linguistic and translation problem – the category of definiteness / indefiniteness. The category is a functional-semantic, conceptual category in the Ukrainian language, and a grammatical category in the German language. That is why it is expressed differently in both languages. The article analyzes the works of leading linguists devoted to the study of issues related to the category of definiteness / indefiniteness from different points of view and on the basis of Ukrainian and German languages. The purpose of this article is to determine the means one can use to reproduce the category of indefiniteness in the Ukrainian-German translation. The object of this research is linguistic indefiniteness as it is, i.e. the name of the object it designates belongs to the class of similar phenomena. Indefiniteness describes something new. In the Ukrainian language it is mostly expressed by indefinite pronouns that indicate an indefinite person, object, quality, quantity, etc. Indefinite pronouns are the main means of reference. Linguistic researchers state that indefiniteness in the Ukrainian language is always marked. The subject of the given study is the analysis of implicit means of expression of indefiniteness in Ukrainian as well as means of its explicit expression in the translation of the novel “Depeche Mode” by S. Zhadan into German. Comparative and descriptive methods of linguistic research allow considering different

ways of expression of indefiniteness in the translation of modern fiction. The analyzed material contains examples where indefiniteness in the original text is expressed by (якийсь, хтось, який-небудь, деякий, один з і т.д. / some, someone, some, one of, etc.) which is translated by articles (mostly indefinite articles – ein / eine), as well as by their equivalents in the target language (einer aus... / einer von..., irgendwelche, ein paar), rarely by a zero article. Reproduction of the quantitative expression of indefiniteness into the target language doesn't present a translation problem. The analyzed material contains examples where the indefinite pronoun якийсь / some is rendered by means of the definite article der. Indefiniteness is not reproduced in this case. Among the methods of translation of indefiniteness there are translation transformations both lexical-semantic, such as addition, generalization, and lexical-grammatical. In conclusion, the further research on the issue of reproduction of indefiniteness / the category of definiteness / indefiniteness on the basis of translations of texts of other genres and analysis of a wider range of means that express indefiniteness, as well as ways of its translation.

Key words: category of determination, definiteness, indefiniteness, article, pronoun, translation transformations, translation

1. Вступ

Переклад – один з важливих механізмів між-культурної комунікації та репрезентації власної культури реципієнту іншої культури та навпаки. Тому, завдання перекладача полягає не лише у відтворенні певних мовних одиниць та категорій іноземною мовою, а й передачі змісту і смислів закладених в текст його автором.

Пізнання цього світу людиною відбувається через категорії. Однією з таких виступає категорія означеності / неозначеності (далі О / НО), що

відіграє значущу роль у розумово-пізнавальній діяльності людини, тому постає предметом дискусій багатьох філософів та мовознавців. Більшість науковців характеризують вищезгадану категорію в українській мові, як поняттєву або функціонально-семантичну. Натомість в німецькій мові категорія О / НО є граматичною або як стверджує В. Адмоні комунікативно-граматичною (Admoni, 1986, с. 12). Оскільки вираження даної категорії в українській і німецькій мовах є різним, це може спричинити труднощі при перекладі. Тому дане питання постає актуальною перекладознавчою

проблемою, на дослідження якої звернули увагу зарубіжні науковці: Н. Арутюнова, А. Багдасарян, О. Бондарко, Т. Булигіна, К. фон Гесінгер, Р. Деклерк, О. Есперсен, З. Жабо, С. Канцельсон, Е. Кінан, В. Корчмарос, Е. Кошмідер, С. Крилов, П. Крістоферсен, К. Лайонз, Т. Ніколаєва, Н. Поспелов, Б. Рассел, О. Ребрій, І. Ревзін, О. Ревзіна, Е. Сапір, П. Стросон, Г. Удовіченко, Б. Уорф, Дж. Фодор, І. Хайм, Дж. Хокінз, Г. Хоршунов, О. Шмельов, Р. Якобсон та ін. В українському мовознавстві вивченню даної категорії присвячені наукові праці С. Ахметової, І. Гаврилової, Л. Грижак, І. Гумовської, Л. Гуренко, І. Дудко, Б. Кашкіна, В. Кондратюка, Н. Космацької, І. Крамського, Л. Кучурян В. Лабетової, С. Миронюк, В. Ожогана, М. Плющ, І. Поляк, М. Поповича, Ю. Садовської, Л. Сізова, Л. Служинської, В. Шехтера, Д. Штелінга. Означеність / неозначеність в мовознавстві досліджується не тільки як якісна, а й як кількісна, тому зазначимо, що Й. Дзендзелівський, В. Кондратюк, О. Ричкова, О. Самочорнова, Л. Чеснокова, С. Швачко досліджували мовні засоби, що виражають кількість.

За твердженням І. Дудко, категорія О / НО актуалізує, детермінує ім'я, демонструє розуміння предмета, яке воно позначає, як єдиного в описуваній ситуації (означеність) або виражає загальне, точно не визначене уявлення про предмет та відносить його до класу подібних феноменів без індивідуалізації (неозначеність) (Дудко, 2011, с. 12). Терміни «означеність / неозначеність» та «детермінованість / недетермінованість» часто в лінгвістичній літературі вживаються як синоніми (Попович, 2001, с. 8), тому категорію О / НО можна називати категорією детермінації.

Дане дослідження є спробою визначити способи передачі німецькою мовою неозначеності при перекладі з української та проаналізувати доцільність такої передачі, а також визначити способи вирішення даної перекладознавчої проблеми. Матеріалом дослідження виступають мовні одиниці, що є засобами вираження неозначеності, виокремлені за допомогою суцільної вибірки та зіставного аналізу тексту оригіналу, а саме роману відомого українського письменника Сергія Жадана «Депешмод», та його перекладу німецькою мовою здійсненого Сабіною Штюр. Порівняльно-зіставний метод дозволяє зіставити до-

сліджувані об'єкти, а також здійснене порівняння сегментів тексту дає змогу визначити їх спільні та відмінні риси та оцінити рівень адекватності перекладу. За допомогою дескриптивного методу вдається якомога точніше описати, систематизувати та класифікувати досліджувані мовні одиниці.

2. Виклад основного матеріалу дослідження

В германському та вітчизняному мовознавстві є безліч класифікацій способів та засобів вираження досліджуваної категорії. Зокрема, щодо вираження О / НО в українській мові науковці вказують на порядок слів, інтонацію, контекст (Дудко, 2011; Гаврилова, Садовська, 2019; Ясакова, 2016), засоби вираження модальності (Дудко, 2011; Гаврилова, Садовська, 2019), форми знахідного і родового відмінків, означено-особові та неозначено-особові речення (Дудко, 2011; Ясакова, 2016), займенники, прислівники, прикметники (Дудко, 2011; Гаврилова, Садовська, 2019; Служинська, 2014). В німецькій мові основними засобами вираження категорії виступають артиклі, а також займенники (Гаврилова, Садовська, 2019; Служинська, 2014), числівники та модальні дієслова (Гаврилова, Садовська, 2019). Проте, описати та проаналізувати всі форми вираження неозначеності в межах одного дослідження досить складно, тому пропонуємо розглянути відтворення неозначеності в контексті українсько-німецького перекладу в наступних аспектах: у тих випадках, коли неозначеність виражена детермінативами, прислівниками, а також відтворення кількісної неозначеності.

Детермінативи як засіб вираження неозначеності та їх відтворення при перекладі. М. Попович класифікує іменники як детерміновано-неозначені та недетерміновано-неозначені. Коли обсяг значення іменника кількісно детермінований, зазначає М. Попович, а зміст є якісно невизначеним, тоді позначений даним іменником предмет мовлення не може бути ідентифікований (Попович, 2001, с. 226), в даному випадку говоримо про детерміновано-неозначений іменник. Якщо ж позначуване іменником не може бути

ні ідентифіковано, ні індивідуалізовано суб'єктами мовного акту, то маємо справу з недетерміновано-неозначеним іменником (Попович, 2001, с. 241). Фіксуємо такі приклади: чергових демаршів (Жадан, 2014, с. 3) – *wieder eine Demarche* (Zhadan, 2007, с. 9), де ми нічого не знаємо про який саме демарш йде мова, просто один з демаршів, жодної ідентифікації не має. В німецькомовному перекладі відтворено за допомогою неозначеного артикля, тобто реципієнт розуміє як «знову якийсь демарш». Таке відтворення недетерміновано-неозначеного іменника є доцільним. Продемонструємо також відтворення детерміновано-неозначеного іменника: багато-багато помаранчевих колій (Жадан, 2014, с. 114) – *ein Bündel orangeroter Schienen* (Zhadan, 2007, с. 129). В даному випадку в мові оригіналу іменник кількісно детермінований, проте ідентифікувати його якісно ми не можемо. І хоча в перекладі «багато-багато» відтворено дещо перифразовано як «купа», неозначеність висловлювання цілком відтворено.

Неозначеність, за твердженням В. Шехтера, в українській мові завжди маркована та виступає позначенням чогось нового, рематичного, що виразно втілюється у спеціалізованих засобах експлікації неозначеності (Шехтер, 1996, с. 11), а в українській мові може виражатись за допомогою неозначених займенників, що вказують на неозначену особу, предмет, якість, кількість тощо (абихто, будь-що, якийсь і т.д.). Саме займенники, на думку Е. Падучевої, виступають головним засобом референції (Падучева, 2010, с. 10). Тут слід зауважити, що категорію О / НО та категорію артикля також відносять до проблем референції, тобто співвідношення сказаного або частин сказаного з дійсністю, з об'єктами, подіями, ситуаціями (Падучева, 2010, с. 3). Отже, під референтом розуміємо об'єкт, про який говорить розповідач в певній ситуації.

Неозначені займенники, як зауважує І. Дудко, можуть бути виразниками суб'єктивно-прагматично неозначеності, що виражають додаткові значення, такі як: некваторні, неартиклеві, конотативно-емоційні та оцінно-модальні (Дудко, 2002, с. 7). Як от в наступних прикладах: хоча б якогось просвітку (Жадан, 2014, с. 37) – *wenigstens ein bißchen Hoffnung* (Zhadan, 2007, с. 46), він мантрами якимись говорить (Жадан, 2014, с. 88) – *er spricht*

in Mantras (Zhadan, 2007, с. 102). Переклад в першому випадку є абсолютно влучним, тому що займенник «якогось» тут вжитий у значенні «хоч трохи, який-небудь мінімум». В другому прикладі неозначений займенник відтворено нульовим артиклем, без жодного відповідника чи додаткових уточнень, що відтворює зміст сказаного.

Дослідниця І. Дудко також виділяє прагматичний, логічний та референційний принцип семантико-функціонального аналізу неозначених займенників (Дудко, 2002, с. 8). Звернемо увагу на останній принцип та засоби і способи відтворення таких мовних одиниць при перекладі. Продемонструємо за допомогою прикладів: хтось із компанії (Жадан, 2014, с. 47) – *einer aus der Gruppe* (Zhadan, 2007, с. 57), один із них (Жадан, 2014, с. 187) – *einer von beiden* (Zhadan, 2007, с. 208), де суб'єкт певною мірою означений. В обох прикладах німецькою мовою відтворено за допомогою неозначеного займенника *einer*, що цілком правильно. Проте, актант ситуації для читача може бути невідомим, на зразок: якісь двері (Жадан, 2014, с. 69) – *eine Tür* (Zhadan, 2007, с. 81); якийсь притирок з кейсом (Жадан, 2014, с. 72) – *der Arsch* (Zhadan, 2007, с. 85), де в першому випадку переклад за допомогою неозначеного артикля відтворює неозначеність, а от в іншому випадку, використовуючи означений артикль, перекладачу не вдається відтворити неозначеність.

Актант ситуації може бути невідомий для реципієнта також з точки зору кількості, проаналізуємо: Мормони можуть мати по кілька дружин. (Жадан, 2014, с. 204) – *Mormonen können mehrere Frauen haben* (Zhadan, 2007, с. 226), переклад є вірним, альтернативою могло б бути *ein paar Frauen*.

Щодо неозначеного займенника «який-небудь», що вживається у випадку, коли об'єкт є неозначеним з точки зору альтернативи вибору, були зафіксовані наступні способи відтворення: за допомогою неозначеного артикля: яка-небудь лотерея (Жадан, 2014, с. 12) – *eine Lotterie* (Zhadan, 2007, с. 19), нульвим артиклем: І коржиків яких-небудь. (Жадан, 2014, с. 219) – *Und Kekse*. (Zhadan, 2007, с. 241), відповідником в мові-перекладу: вболівальників яких-небудь (Жадан, 2014, с. 15) – *irgendwelche Fans* (Zhadan, 2007, с. 22). Такі способи вважаємо доцільним, на відміну від перекладу за допомогою означеного ар-

тикля: яким-небудь станком (Жадан, 2014, с. 38) – mit der Klinge (Zhadan, 2007, с. 47). За словами Е. Падучевої, в іменній групі з «який-небудь» не має референта (Падучева, 2010, с. 83).

Е. Падучева стверджує, що близьким за значенням до неозначених займенників може виступати слово «один», що матиме значення «деякий, якийсь» (Падучева, 2010, с. 213). Фіксуємо такі приклади: ще один гастролер (Жадан, 2014, с. 14) – ein letzter Auswärtiger (Zhadan, 2007, с. 21), проте в даному випадку перекладачем не відтворено неозначеність, а навпаки він робить додаткове уточнення перифразувавши, що це «останній не-місцевий житель».

Інші випадки відтворення неозначеності. Відповідником відтворено неозначений займенник «деякий», на позначення неозначеного часу, до прикладу: за деякий час (Жадан, 2014, с. 202) – nach einiger Zeit (Zhadan, 2007, с. 223).

Зафіксовані прислівники, що позначають неозначеність, в більшості випадків перекладені правильно за допомогою їх відповідників у мові-реципієнті, проілюструємо: якось (Жадан, 2014, с. 73) – irgendwie (Zhadan, 2007, с. 86), десь тут (Жадан, 2014, с. 92) – irgendwo (Zhadan, 2007, с. 106). Проте є випадки, коли перекладач не відтворює неозначеність, вдаючись до конкретизації, до прикладу: десь поруч (Жадан, 2014, с. 42) – hier (Zhadan, 2007, с. 52), кудись у ніч (Жадан, 2014, с. 185) – in der Nacht (Zhadan, 2007, с. 206).

Фіксуємо, що труднощів при відтворенні лексеми на позначення неозначеної кількості у перекладача не виникло: кілька речень (Жадан, 2014, с. 36) – ein paar Sätze (Zhadan, 2007, с. 45), пару годин (Жадан, 2014, с. 27) – ein paar Stunden (Zhadan, 2007, с. 34), купа тьолок (Жадан, 2014, с. 146) – ein Haufen Weiber (Zhadan, 2007, с. 164).

Відтворення неозначеності за допомогою перекладацьких трансформацій. У проаналізованих текстах фіксуємо відтворення неозначеності за допомогою перекладацьких трансформацій. І. Сіягівська, перекладацькими трансформаціями називає «міжмовні перетворення, перебудову елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перифразування з метою досягнення перекладацького еквівалента» (Сіягівська, 2014, с. 90). Більшість лінгвістів виділяють наступні види таких трансформацій, як: лексич-

ні, граматичні або змішані (лексико-семантичні, лексико-граматичні), які в свою чергу можна розділити на різні підвиди. Розглянемо якими перекладацькими трансформаціями послуговувався перекладач досліджуваного нам тексту.

Спостерігаємо випадки, коли перекладач вводить додаткові мовні засоби в мові-реципієнті, щоб передати неозначеність, яку вдало розпізнав з контексту, хоча в оригіналі автор не використовує спеціальних мовних засобів вираження неозначеності, продемонструємо: А в нього, крім нас, знайомі є? (Жадан, 2014, с. 79) – Hat er außer uns noch irgendwelche Bekannte? (Zhadan, 2007, 92). Таке відтворення за допомогою лексичної трансформації – додавання, в даному випадку за допомогою займенника irgendwelche точно відтворює неозначеність.

Лексико-семантичну трансформацію, а саме прийом генералізації використовує перекладач у наступному реченні: ...голосно рецидує щось із голі байбла... (Жадан, 2014, с. 29) – ...rezidiert laut Auszüge aus der Holy Bible... (Zhadan, 2007, 37), переклавши «щось» як «Auszüge», тобто «уривки». Зауважимо, що «генералізація полягає у перетворенні лексеми мови оригіналу з вузьким значенням на лексему мови перекладу з ширшим значенням» (Гудманян, 2017, с. 91). Проте, неозначеність відтворено, бо, навіть, більш детальним перекладом перекладач не дає жодних вказівок на означеність, зміст залишається неозначеним і читач розуміє «якісь уривки з Біблії».

Способом лексико-граматичної трансформації передано неозначеність при перекладі наступного фрагменту: в слухавці чується якесь шарудіння (Жадан, 2014, с. 178) – im Hörer raschelt es (Zhadan, 2007, 198).

3. Висновки

Оскільки категорія О / НО в українській мові є поняттєвою, семантико-функціональною, а в німецькій мові – граматичною, то й засоби її вираження в обох мовах є різними. З опрацьованого матеріалу робимо висновок, що неозначеність в мові оригіналу зазвичай була виражена неозначеними займенниками, що в більшості випадків перекладені неозначеним артиклем, або відповід-

никами в цільовій мові. Хоча є випадки відтворення неозначеності нульовим артиклем. Відтворення за допомогою означеного артикля вважаємо недоцільним. У тих випадках, де неозначеність була виражена прислівниками в більшості переклад здійснений вдало. Проте зафіксовані приклади, де неозначеність передано означеністю, що не є правильним. Щодо кількісного вираження неозначеності, то у всіх випадках переклад є вдалим. Також при відтворенні неозначеності перекладач послуговувався лексико-семантичними (додавання, генералізація) та лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями.

У подальших наукових працях вбачаємо необхідність детального аналізу ширшого спектру мовних засобів, що виражають категорію О / НО. Слід також фіксувати способи відтворення цих мовних одиниць на матеріалі українсько-німецьких перекладів і навпаки текстів різних жанрів.

Література:

- Admoni W. Der deutsche Sprachbau. Moskwa, 1986. 336 S.
- Serhij Zhadan. Depeche Mode. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2007. 254 S.
- Гаврилова І. М., Садовська Ю. В. Категорія визначеності і невизначеності у німецькій і українській мовах. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2019. № 11. С. 23–27.
- Гудманян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова Книга, 2017. 296 с.
- Дудко І. В. Займенникове вираження категорії означеності–неозначеності в українській мові: монографія. Київ: Довіра, 2011. 232 с.
- Дудко І. В. Семантика і функціонування неозначених займенників у сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ: 2002. 25 с.
- Жадан Сергій. Депешмод. Харків: Фоліо, 2014. 229 с.
- Попович М. М. Детермінованість / недетермінованість іменника у мовленні (на матеріалі французької мови): Монографія. В. о. Чернів. нац. ун-т. Ю. Федьковича. Чернівці: Рута, 2001. 347 с.
- Сіняговська І. О. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу. – Випуск 209. Том 221. – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2014. – С. 89–93.
- Служинська Л. Б. Засоби вираження категорії означеності / неозначеності в німецькій мові за допомогою артикля. Studia linguistica. 2014. Вип. 8. С. 443–446.
- Служинська Л. Б. Порівняльна типологія вираження означеності / неозначеності в німецькій та українській мовах. Нова філологія. 2014. № 63. С. 193–197.
- Шехтер Валерій Георгійович. Категорія означеності-неозначеності в сучасній українській мові : Дис... канд. філол. наук: 10.02.02 / НАН України. Київ, 1995. 163 с.
- Ясакова Н. Категорія персональності: природа, структура та репрезентація в українській літературній мові: монографія. Київ: НАУКМА, 2016. 328 с.

References:

- Admoni W. (1986) Der deutsche Sprachbau. Moskwa.
- Dudko I. V. (2002) Semantyka i funkcionuvannia neoznachenyh zaimennykiv u suchasnyy ukrainskii movi. [Semantics and functioning of indefinite pronouns in the modern Ukrainian language]. Kyiv. [in Ukrainian]
- Dudko I. V. (2011) Zaymennykove vyrazhennya katehoriyi oznachenosti – neoznachenosti v ukrayins'kii movi. [Pronoun expression of the category of definiteness – indefiniteness in the Ukrainian language]. Kyiv: Dovira. [in Ukrainian]
- Havrylova I. M., Sadovs'ka Yu. V. (2019) Katehoriya vyznachenosti i nevyznachenosti u nimets'kii i ukrayins'kii movakh. [Category of definiteness / indefiniteness in German and Ukrainian]. [in Ukrainian]
- Hudmanyanyan A. H., Sitko A. V., Yenchewa H. H. (2017) Vstup do perekladoznaystva. [Introduction to translation studies]. Vinnytsia: Nova Knyha. [in Ukrainian]
- Popovych M. M. (2001) Determinovanist' / nedeterminovanist' imennyka u movlenni (na materialy frantsuz'koyi movy). [Determination / nondetermination of a noun in speech (on the material of the French language)]. Chernivtsi: Ruta. [in Ukrainian]
- Serhij Zhadan. (2007) Depeche Mode. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Shekhter V. G. (1995) Katehoriia oznachenosti – neoznachenosti v suchasnyy ukrayins'kii movi. [Category of definiteness / indefiniteness in the modern Ukrainian language]. Kyiv. [in Ukrainian]
- Sinyahovs'ka I. O. (2014) Vyznachennya ta klasyfikatsiya perekladats'kykh transformatsiy u protsesi khudozhn'oho perekladu. [Definition and classification of translation transformations in the process of literary translation]. Zhytomyr: Ivan Franko Zhytomyr State University Publishing House. [in Ukrainian]

10. Sluzhyns'ka L. B. (2014) Zasoby vyrazhennya katehoriyi oznachenosti / neoznachenosti v nimets'kiy movi za dopomohoyu artykly. [Means of expression of the category of definiteness / indefiniteness in the German language with the help of the article]. Kyiv: Dmytro Burago Publishing House. [in Ukrainian]
11. Yasakova N. (2016) Katehoriya personal'nosti: pryroda, struktura ta reprezentatsiya v ukrayins'kiy literaturniy movi. [Category of personality: nature, structure and representation in the Ukrainian literary language]. Kyiv: NaUKMA. [in Ukrainian]
12. Zhadan S. (2014) Depeche Mode [Depeche Mode]. Roman. Kharkiv: Folio. [in Ukrainian]